

fia de Verdaguer és ben poc conseqüent: adés escriu *rient*, adés *ribent*, *ombra/hombra*, *pais/pahís*, *esbadiar/esbadiant*, *dient/dihem*; de *y*+vocal hi ha pocs exs. en el facsimil, però de tota manera només hi veig un *diuben* i *ouben*, un poc més *dihuen* (2) i *ribuet*, i hem de creure que també ho grafia sense cap *h*, així com sovint posa *rient*, *dient*, contra la regla de *rahim* etc. En un mot, suposo que han llegit malament *xiuxinejar* quan el poeta entenia escriure *xiuxiejar*; i que l'esmena de Balari només anava encaminada a fer-lo ser conseqüent ortogràficament, a favor de la grafia *uh*, que era la dèria de Balari i els floralistes.

Xivada, V. *civada* *Xivall*, *xiva(l)ler*, V. *cavall* *Xivar*, terme caló, del cast. *chivar* (*chivato*, *-atar*); escrit *ibar* 'molestar' per Escrig, és del cast. *gibar* (*GIBA* 'gepa') *Xivarra*, V. *paparra*

XIVARRI, 'rebombori, brogit', manllevat del fr. *charivari* id., passant per l'oc. *chavari*: adaptat com **xarivarri*, es va eliminar *-arz*, per haplogogia; en francès és un manlleu medieval, però ja antic, del mot gr. *καρηβάρησις* 'mal de cap' o una forma grega semblant. □ 1.ª doc.: escrs. de c. 1880; se'n cita un cas de c. als Ss xv-xvi (?).

No figura encara en cap ed. del Lab. ni Vogel. El recollí primer el DAG.: «*xibarri*: algarabía, bulla, gresca: moure *xibarri*; ex.: *quin x. fan els xicots quan surten d'escola!*; *es va armar un x.!*». El doc. privat que cita *AlcM* sembla ser de l'Alt Berguedà i llenguatge de c. 1500, però sense data; i hem d'acollir-hi amb la més gran desconfiança, no sols el document mateix, per la manca d'indicació de data i de font responsable, sinó encara més la correcció de la lectura del mot *xibarri* (possiblement mal llegida per un aficionat, guiant-se pel mot viu, però tan alterat i recent).

De tota manera ja fou usat per bastants des dels últims decennis del vuitcents. El primer potser, Pons i Mass.: «No mou més *xibarri* un vol de falsies --- que el que aixecàrem nosaltres corrent y xisclant», *La Colla del Carrer* (publ. 1887, memòries de 1867ss.). «Allà / hi ha los índios y'l *xibarri*, / que qualsevol vos dirà: / —Són los de St. Sebastià, / que fan la festa del barri», Pitarra (*L'Africana*, *Gat. Si.* II, 185). «Mentres les dones anaven atrafegades per dalt, hi havia a baix lo gran *xivarri* d'enrahonaments y converses, entre'ls segadors», Valls i Vicens (*Del Bosc: Lo Segador*, 31). «Sentí'l *xibarri* y fixà la mirada sotjadora en el munt dels seus alumnes», Noller (*Rurals y Urbanes*, 243). «De com creixia l'Esteve, i del *xibarri* que va promoure an aquella llar 'de Merceria', Russinyol (*L'Auca del Senyor Esteve* II, § 5, 153). «Als començaments de l'any 1873, amb la caiguda d'Amadeu, --- alguns batallons ---, amb l'excusa de no abandonar la ciutat als enemics de la República, en lloc d'eixir en campanya, es presentaren a la plaça de Sant Jaume, on, entremig dels sermons i del *xivarri*, es cridà als oficials: —Que balli! Volta'! A fora galons!», Coromines (*Silèn* XIV, O. C., 75b10f.).

El punt de partida s'ha de cercar en francès, on *charivari* «bruit discordant» és un mot arrelat des d'antic, ja el 1320 (llavors en la variant *chalivali*). També se'n troba ja alguna dada occitana antiga: *charavali*: «charivari, bagarre», PDPF; Pansier hi afegeix *chavari*, forma ja ben pròxima a la nostra, l'any 1450, i *charevarin* el 1563, com a sinònims del fr. *charivari*, que troba en docs. de la zona d'Avinyó (*La L. Prov. à Av.* III, 41a); i un derivat *charavarit* «amende pour participation à un charivari», en un doc. del Gavaldà, c. 1200 o poc abans.

L'etimologia ja la van aclarir els filòlegs francesistes (Bloch, Wartburg, FEW II, s. v. *caribaria*). És del grup dels cpt. grecs de *καπα* 'cap' amb *βάρως* 'pesantor': *καρηβαρέω*, *-βαρής*, *-βάρησις*, *-βαρτα*, *-βαρικός*, documentats des d'Hipòcrates, Aristòtil i Lucià. Wartburg parteix de *καρηβαρτα* «mal de tête» (Aristòtil), perquè li assenyalen *caribaria* en una recensió llatina d'Oribasi (S. VII): no hi ha dubte, doncs, que el mot va ser usat poc o molt per metges bilingües, o llatins amb nocions de grec, ja en el baix Imperi. Però la fonètica romànica i francesa impedeix creure que vingui de tan antic, i menys del llafit vulgar: llavors hauria donat alguna cosa com **charvaire* o *-vière*.

En canvi s'explicaria bé si fou una paraula introduïda durant les Croades, o per conducte dels reialmes croats del Llevant, en els Ss. XI-XIII. Els francesos devien portar-lo llavors a França: i com que entre els croats hi havia tants o més normands i anglonormands que francians, i els normands de França i Anglaterra estaven reemplaçant llurs mots en *ka-* o *kié-* o *kez-* per les formes francianes en *cha/che-* (s'imposava la influència lingüística de París i l'Ile de France), aquesta duplictat de formes féu que tots els francesos, normands o no, canviessin *carivari* en *charivari*. La gran influència dels fets entorn de les Croades féu que la forma afrancesada s'estengués àdhuc per les terres d'Oc (i últimament, al català).

Molt millor que de la base *καρηβαρτα* de Wartburg jo partiria, doncs, de *καρηβαρησις* «lourdeur de tête» (ja en Polemon, 117 d. C.), o potser *καρηβαρής* «qui souffre de la tête» (Synesios de Cirene, 400 d. C.): pronunciant-se la *η* com a *i* en baix grec, i la *β* com a *v* els croats sentirien *karivárisi* a llurs metges grecs i, romanitzant-ho, *kariváris*. Si fos *karebaria* tindriem en romànic *-erie*, amb *-e* i fem., majorment essent aquest el sufix romànic dels abstractes.

Des del francès, el mot es va escampar encara a d'altres bandes: en part amb el mateix sentit, en part amb el d'esquellots. En part amb l'accentuació desplaçada al final, com ho fa el francès: d'aquí p. ex. l'anglo-americà *shivaree* 'esquellots' (comun. del prof. Joseph Gillet); en el prov. alpí de Barceloneta *chivari* m. «charivari» (Arnau-Morin, p. 33), amb una haplogogia semblant a la del català, però amb l'accent desplaçat com en francès; piem. *zevramari*, prov. *cherevelin*.

D'aquí arriba al Ross., on existeix la forma *xervellí* «soroll, esquellots; charivari», segons Grandó (*Misc. Fabra*, 204); però la forma més comuna en ross. és *cervellí* (també Grandó), on hi ha alhora els efectes